

HET PADDENSTOELENJAAR 1920.

ZEKER had ik gedacht, dit overzicht te kunnen beginnen met: Iedereen begrijpt welk een pracht-paddenstoelenjaar 1920 geweest is, maar waar ik mij den laatsten tijd zoo uitliet heb ik gemerkt, dat men daar volstrekt niet zoo van overtuigd was. Nu, ik voor mij zeg het van harte: in geen enkel jaar heb ik zóó veel en zooveel moois en nieuws onder de oogen gehad. Het zachte, zomerachtige voorjaar, de enorme regens in Augustus, die ik toch maar *de* paddenstoelenmaand blijf noemen, hebben mij een oogst aan zeldzaamheden en nieuwheden bezorgd, zoodat wilde ik daarvan vertellen, ik daarmee wel deze geheele afl. zou kunnen vullen. Waar mij echter slechts een klein plaatsje gegund wordt, zal ik er alleen maar een greep uit doen. Dat we in Januari al versche Cantharellen vonden, publiceerde ik reeds in de korte berichten van dit blad. Te verwachten was, dat nu vele soorten vroeg zouden zijn en dat was dan ook het geval. Begin Maart werden er al Inktzwammen geconsumeerd, op 25 April het eerste Boletenmaal genuttigd, terwijl de Morieljes ook vroeg waren. Daarbij kwam nog iets merkwaardigs. Een van onze laatst komende en langst

Geaster pectinatus P. Sparrenbosch bij Wapenvelde.

blijvende versche soorten is de Paarse ridderzwam (*Tricholoma nudum*) doch als we haar in Februari nog vinden is dat nog al laat. Dit jaar weet ik iemand, die ze in April nog weekte, en eveneens: *Collybia velutipes*. De Champignon (*Psalliota campestris*) werd den 19en April al gesignaleerd, en zoo zou ik er oneindig vele kunnen noemen die lang vóór den officiëlen tijd arriveerden. Dit feit is echter het merkwaardigste niet, maar wel in de eerste plaats het optreden in groote hoeveelheden van anders zoo hier en daar voorkomende soorten zooals b.v.: *Tricholoma gambosum*, de smakelijke Meizwam, die in Mei door het geheele land in parken, weilanden en grasvelden verscheen; maar vooral, en dat was het aardigste van dit jaar, werden vele z.g.n. *Oudemansjes* teruggevonden, een voor mij haast nog belangrijker feit dan het vinden van nieuwe soorten voor ons land. Wij hebben n.l. op onze „Lijst van in Ned. gevonden hoogere zwammen (*Basidiomycetae* 1918)” er vele staan die zijn gepubliceerd door Prof. Dr. C. A. J. A. Oudemans, en die wij nog nooit zagen; en wat we niet kennen, zijn we zoo pedant altijd eenigszins in twijfel te trekken. Hoe beschamend, doch tevens aangenaam, is het dan, ze zoo als dit jaar onder de oogen te krijgen, die onbekenden. Aan nieuwe soorten ontbrak het ook niet, eventjes 22 in getal, terwijl voor de Flora Batava 81 platen werden afgebeeld. Het was hard werken in de dagen van Augustus en September, dat verzeke ik U. Er kwamen n.l. ruim 300 zendingen in, en waar die andere jaren voor het grootste gedeelte spoedig verwerkt konden worden, bevatten ze dit jaar telkens de mooiste onbekende dingen. Er moest dan gedetermineerd, macro- en micros-

copisch geteekend en geconserveerd worden en dat waar een paddenstoelenleven en vooral van reeds opgezonden, zoo kort van duur is. Er is dan ook helaas nog veel moois verloren gegaan. Ik denk dan in de eerste plaats aan de prachtige zendingen van Mej. W. v. d. Meulen te Wapenvelde uit haar rijk Sparrenbosch aldaar. Van Aug. tot in Oct. zond zij mij daaruit de mooiste dingen. Dat bewuste Sparrenbosch (niet grooter dan 2 H.A.) heeft een roman! Veertig jaren geleden was er een weiland en stak een in dien streek woonachtig heer, om zijn familie te ontfangen, in dien grond een groot deel van zijn kapitaal, in mest omgezet. Daar werden nu later de sparrekens geplant en ziet, wij profiteeren van de daden van dien onverlaat, en er heeft zich daar een schitterende zwammen-flora gevormd. Wat ik er allemaal al vandaan kreeg, nieuw voor dit jaar (want reeds veel moois ontving ik vorige jaren), dat was allereerst de pracht-aardsterren-collectie welke daar op slechts enkele M². bij elkaar groeide. Geaster fornicatus, fimbriatus, triplex en vooral de prachtige voor ons land nieuwe: *G. pectinatus* P. (fig. 1). Dan een schitterende Lepiota-collectie, waaronder: *clypeolaria* var. *felina*, een *Oudemansje*: Buitengewoon groot was de buit aan zeldzame en nieuwe Lepiota's dit jaar. Mijzelve viel het voorrecht te beurt een nieuwe soort: *Lepiota helveola* Bres. een echt snoesje van een paddenstoel, in 't grasgazon van den Hortus te Leiden te vinden en op de Raaphorst (buitengoed van Hare Majesteit) bij hoopen, onder sparren, het *Oudemansje*: *Lep. meleagris*, tot nog toe alleen maar in kassen gevonden. En Mej. v. d. Meulen vond daar in Wapenvelde in 't gras aan den rand van bosch (den en eik) den 6en Oct. warempel een nieuwe groeiplaats van onze, voor de geheele wereld nieuwe *Lep. odorata* of odeurzwam! Jarenlang zocht zij daar al geregeld haar *Lact. deliciosus* zonder ze te vinden en gelooft zeker ze altijd over 't hoofd gezien te hebben, waar de kleur zoo weinig opvallend is; zij voorspelt zeker, dat deze „geurende” in den loop der jaren op meer plaatsen in ons land zal opduiken. Dit jaar kwam zij ook weer veelvuldig voor op de authentieke groeiplaats van Mej. v. Stolk, te Huis ter Heide, en Joman ontdekte in zijn buurt ook weer een nieuw plekje 'er van. Uit het beroemde sparrenbosch kwamen nog meer *Oudemansjes* en wel o.a. de vuurroode: *Mycena rosella*, naar ik meen, nog slechts éénmaal in ons land gevonden bij Hilversum. Dr. van Overeem vond haar bij massa's in Zwitserland, maar met de 4 ex. door Mej. v. d. Meulen gezonden, was ik al zeer in mijn schik. Ook een voor ons land geheel nieuwe *Mycenasoort* en wel *aurantio-marginata* vond zij daar. Het mooiste materiaal van de tentoonstelling der Ned. Mycol. Ver. te Zwolle, was uit dit rijke sparrenbosch afkomstig. In 't laatst van Oct. tijdens vrij hevige vorst, zond zij mij daarvandaan de lange, gele, zeldzame: *Clavaria ligula*.

Buitengewoon, hinderlijk veel, was het geslacht *Inocybe* dit jaar weer vertegenwoordigd en al zijn we met de namen iets verder gekomen, vele zijn gesneuveld, onbekend en onbeminde! Een merkwaardige ontdekking bij dit geslacht deed ik dit jaar; niet alleen komen van dezelfde soorten verschillende perioden van verschijnen voor (zoo heeft *I. asterospora* er 3 gehad) maar mij is gebleken, dat tegelijkertijd in ons land dezelfde soorten niet alleen op één dag terzelfder tijd verschijnen, maar dat er vaste tijden van glad- en tijden van stekelsporigen voorkomen. Wij noteerden een nieuwe soort n.l.: *I. sindorina* Fr., gevonden te Zwolle (Meulemeester) en op de Raaphorst (Cool) en Bernink zond een *Oudemansje* in de fraai gepluimde: *I. plumosa* Bolt., buitgemaakt op de Ex. der N. N. V. afd. Twente bij de Lutte. Ja! dat gelijktijdig in ons land optreden van bepaalde soorten, in de verschillende streken, is wel iets dat je treft. Zoo kreeg ik van Mej. v. d. Meulen een voor ons land nieuwe *Clitocybesoort* en wel: *lenticulosa* Gill. Gelijk met haar zending, ontving ik er eene van G. D. Swanenburg de Veye uit de omstreken van Haarlem, welke dezelfde soort bevatte, en zoo zou ik honderd voorbeelden kunnen noemen. Er zit nog wel wat meer vast aan de paddenstoelenstudie dan alleen 't determineren, al heeft een mensch daaraan voorloopig heusch al genoeg. Och, och, al die moeilijke rose-sporigen, die mij dit jaar zijn gebracht! Onze uitstekende, jeugdige Mycoloog: Joan Oort uit Oegstgeest, kwam met vele zeldzame soorten uit deze groep aanzetten, zoo o.a. het *Oudemansje* *Leptonia*

Kervernii de Gaeron uit de duinen van Katwijk, en hij en ik vonden samen op Huize Warmond een voor ons land nieuwe, *Leptonia*, en wel *L. placida*. Fr. Wildervank, Biol. Stud. in Gron. vond in 't Oranje Woud bij Heerenveen, de schitterende staalblauwe: *Lept. serrulata* P., ook een *Oudemansje*. En wat hebben we zitten piekeren over die „savoye-kool” die de leden der N. G. V. uit 's-Grav., op een Ex. bij Wassenaar den 14en April daar uit de duinen hebben gehaald (fig. 2), een reuzen *Gyromitra*, bijna zonder steel, die we met eenige huivering, volgens Cooke's mycografia als: *G. curtipes* Fr. hebben thuisgebracht. En dan al die belangrijke dingen van nieuwe klantjes uit alle deelen van ons land, z. o. van den Heer M. Wiegiersma, leeraar aan de H.B.S. te Dragten, die daar bij Olterterp de zeldzame: *Tremellodon gelatinosum*¹⁾ vond en de zeldzame *Hydnum aurantiacum* uit Groningen door H. v. Dijken gevonden, terwijl de voor eenige jaren eerst ontdekte: *Hydnum infundibulum* weer op vele nieuwe plaatsen opdook, zoo te Loenen o/d Veluwe (E. K. v. Waveren) en Bennekom (Mr. B. H. Everts) eveneens de zeldzame: *erinaceum*, door Mej. v. Stolk te Soest en aanwezig op de tentoonstelling der N. N. V. afd. Amersfoort aldaar. Een nieuwe, heel kleine *Hydnum* soort en wel *H. pusillum* Brot., er uitzien als een klein ex. van *Polystictus versicolor*, maar dan natuurlijk met stekels en wat gesteeld, werd door Joan Oort op Huize Warmond ontdekt. Van de Boleten waren er weer nieuwe vindplaatsen van de zeldzame: *B. Boudieri* (de Lutte, Bernink) van *B. castaneus* meerdere in de omstreken van 's-Grav. en Leiden (Cool), en vond de Meyere de ook op onze lijst voorkomende, nog nooit geziene *B. purpureus*, een prachtig gekleurd ding. *Bol. Satanas* tot nog toe alleen bekend voor onze duinstreek, werd mij door den Heer A. P. v. d. Wouw uit de omstreken van Breda toegestuurd. Aan *Polyporeën* ontving ik, behalve de reeds gepubliceerde, *Trametes Pini* van Eetje v. Waveren, waarvan ik tot dusverre nog geen andere ex. uit ons land zag, de bewuste, ponden zwaar wegende: *Polyp. dryadeus* P. die de Meyere den dag vóór zijn rampzalig einde voor mij aan den voet van een eik bij het kasteel Hemmen (Betuwe) haalde en die nieuw is voor ons land. Op de tentoonstelling te Zwolle kwamen uit drie verschillende streken, n.l.: Hengelo (Mevr. Maas), Oosterbeek (Dr. J. Zaaijer) en uit Rhenen (Mevr. Waller), de zeldzame en fraaie *Polyp. leucomelas*, terwijl deze laatste dame een bijna tropisch ex. van *Fomes lucidus* leverde, hetwelk een plaatsje in de verzameling van onze Prinses kreeg, die er op gesteld was, bij haar bezoek aan de tentoonstelling dit ex. mee te nemen. Een nieuwe vindplaats, de 4e voor ons land van de „Hoorn van overvloed”, „*Craterellus cornucopioides*”, werd door G. D. Swanenburg de Veye ontdekt bij het Solsche gat tusschen Garderen en Ermelo, waar op een plek van ± 10 M². honderden ex. en in heksenkring groeiden (zie D. L. N. Jan. '21). Behalve van al het moois, dat ik op het Herbarium ontving, genoot ik

Gyromitra curtipes Fr.

Eenige ponden zwaar, diep onder duinzand bij Den Haag.

1) Ook te Amersfoort gevonden in Oct. 1920.

dit jaar van het zijn in een nieuwe omgeving en het vinden van nieuwe dingen daar ter plaatse. Was ik eerst enigszins verdrietig Haarlem's dreven vaarwel te moeten zeggen, zoo heb ik over het algemeen een betere ruil gedaan, waar toch Kennemerland de laatste jaren heel erg droog is geworden, en veel moois daardoor helaas verdwijnt. Met de omstreken van s'-Gravenhage, speciaal Wassenaar, zijn we gelukkig nog niet zoo ver, al zal het, vrees ik, ook wel komen; en van die terreinen waar mij door verschillende eigenaars welwillend toegang is verleend, heb ik al heel wat interessants vandaan gehaald en veel *Oudemansjes* natuurlijk, daar deze streek v.n.l. het terrein van dezen en ook van Mej. Destrée was. Het allermeeste genoot ik nog op een stukje ouden grond met heerlijk bosch (dateert van elfde eeuw) te Warmond, „terra incognita” voor iedereen, door niemand nog afgegraasd, waar het geheele jaar en vooral in Augustus zooveel moois voor kwam, dat ik slechts een gedeelte thuis heb kunnen brengen. Gelukkig komen er meerdere jaren en ik verwacht daar nog veel belangrijks. Wij vonden al, behalve 't reeds genoemde: *Mycena pelianthina* een mooi en interessant *Oudemansje*, oneindig veel *Inocybe*'s en *Cortinarii*, o.a. *Cort. malicorius* en een nieuwe gele *Clavaria* voor ons land: *Clav. similis* Boud. et Pat. (door Bouwman

Psilocybe ammophila Dur. et Lév. = *Hypholoma* (*Psathyra*) *fatuum* Fr..

ook in de Lage Vuursche gevonden dit zelfde jaar). Merkwaardig voor deze streek, vooral te Warmond en op Oud-Poelgeest is het voorkomen van het groot aantal: *Boletus parasiticus* op *Scleroderma vulgare*. Trouwens deze soort kreeg ik dit jaar uit het geheele land toegezonden. Behalve deze waarnemingen in eigen omgeving, had ik gelegenheid van 11—16 Juli, toen er reeds vrij wat paddenstoelen waren, een mooi gedeelte van ons land op de Fungiflora te onderzoeken. Het waren de bosschen van Vierhouten, Tongeren en Wilna, de Gortelsche, Elspeeter en een gedeelte van de Leuvenumsche bosschen. Wat een eigenaardigen turfachtigen bodem vindt men daar, niet erg geschikt voor veel zwammengroei en over 't algemeen lijkt het er mij ook niet rijk daaraan. Bij Vierhouten vond ik voor de tweede maal de echte *Lactarius piperatus*, (den eersten keer bij de Plasmolen in 1917) en in de Gortelsche bosschen onder dennen, een voor ons land nieuwe *Russula* n.l.: *R. atropurpurea* Krombh. een pracht ding. In het Leuvenumsche bosch, ook bij Vierhouten, de zeldzame: *Amanita excelsa*, die den steel zóó diep in den grond heeft gestoken, dat ge haar er zelden heel uit kunt halen.

Wat de Paddenstoelen-tentoonstellingen in dit jaar gehouden aangaat, men trof niet de rijkste tijden, vandaar dat noch die der Ned. Mycol. Ver. te Zwolle, noch de andere: die der N. N. V. afd. Amersfoort, Apeldoorn en Amsterdam, groote bijzonderheden voor onze collectie konden afdragen. Alleen Apeldoorn had toch nog weer een surprise, en wel weer in den vorm van een *Oudemansje*. De Heer A. Horsthuis vond n.l. op een berk, dakpansgewijs groeiende, een bijna ongesteelde *Pholiota*, die aan een *Paxillus* deed denken, doch bleek te zijn: *Pholiota tuberculosa* Schff. Het merkwaardige aan deze zwam was, dat zij naar een buitengewoon fijnen balsem rook. Lest heugt 't best, zegt 't spreekwoord, doch ik herinner mij geen jaar dat ik zooveel „geurende” paddenstoelen onder den neus kreeg. Zou dit ook van klimaats invloed afhangen? Als je zoo'n geurende krijgt, denk je dadelijk, die zal gemakkelijk te vinden zijn, zoo'n typische lucht, doch helaas, waar de meeste fungiboeken door mannen geschreven zijn en deze door het vele rooken dat reukzintuig vrijwel hebben ingeboet, is dit kenmerk ook al weer niet bruikbaar, zelfs niet bij onze groote Ricken. Van den Heer Reynders, biol. cand. te Groningen, kreeg ik o.a. een *Cortinariuss*soort, die zóó sterk blauwzuur exhaleerde, dat het mij onmogelijk was haar zelfs slechts kort onder neus en oogen te houden. Op de permanente tentoonstelling die

Mevr. de Visser in haar koepel te Bloemendaal dit jaar hield, werd behalve het succes dat vele jeugdige mycologen gekweekt werden, ook nog dit behaald, dat enkele zeldzame dingen voor ons land verzameld werden, zoo: op 2 verschillende plaatsen de Ascomyceet: *Hydnotria Tulasnei* Berk et Br., nog slechts enkele keeren in ons land gevonden. Van de groep der Ascomyceten werden nog meerdere zeldzaamheden buitgemaakt. De voorjaarsbekerzwam, *Acetabula vulgaris*, kwam met haar variëteit *sulcata*, dit jaar buitengewoon veel voor. Van Augustus tot in September trad op verscheidene plaatsen: *Helvella elastica* op, een pracht ding, vooral de groote exemplaren die Swanenburg de Veye in de duinen bij Overveen vond. Dan veel *Geoglossums*, meest difforme, uit alle deelen van het land.

Tot mijn vreugde heb ik ook dit seizoen den naam kunnen vaststellen van een anderen paddenstoel uit de kale, eenzame duinen, die daar laat in den herfst arriveert en dikwijls winter en voorjaar overblijft. Het is een geelachtige, slappe soort met donkere sporen, die iets heel bijzonders heeft, nl.: de steelbasis is niet alleen verdikt, (nb. het gedeelte dat onder het zand zit) maar is ook gevuld en niet zoo als het bovenste gedeelte van den steel, hol, tevens wat behaard (zie fig.). Mijn vraag is nu, zou die

Lactarius deliciosus met gallen of hollen, bewoond door *Mycetophila biusta* Meig.

Het galmugje van de melkzwam: *Mycetophila biusta* Meig. determinatie-teekening van J. G. Betrem. ¹⁾

steelbasis eenigszins als „wig” dienen om den paddenstoel in het mulle zand vast te houden? Het lijkt mij, waar deze soort vrij algemeen voorkomt, ook in de duinen in Zeeland en op de eilanden, wel eens een punt van onderzoek, der moeite waard.

En nu nog even over de dingen, die er *weinig* waren dit jaar. Ook hieruit slechts een greep en ik betuig mijn verbazing, dat we haast geen *Amanita pantherina* gezien hebben. Op de diverse tentoonstellingen zag ik er geen of anderhalf exemplaar en dat waar deze soort anders zoo algemeen voorkomt over het geheele land. *Amanita mappa* was zeer laat, maar haalde haar schade later in. De Schijntruffel, *Rhizopogon luteolum*, heb ik het geheele jaar niet gezien, evenmin „de Boompuist”, *Phytogaster (Ceriomyces) albus*. En wat was het vroeg afgeloopen met onze fungi!

In October al nachtvorsten van 11°. Maar, waar we zeker al meer dan tevreden konden

1) Volgens nader ingekomen bericht van Prof. Dr. J. C. H. de Meyere die zoo vriendelijk was onzemuggen determinatie te controleeren, moet men deze larvengangen niet als gallen opvatten waar volg. hem, deze keer de mug zich wel in die gangen verpoppte, doch dit als regel in den grond doet. Waar zich echter op den waarschijnlijk door den vorst geconserveerde *Lactarius* soort, de geheele ontwikkeling heeft afgespeeld en de gangen, waarin zich nu nog enkele poppen bevinden, keurig door dekseltjes gesloten zijn, zou ik niet weten, waarom we in dit geval niet van een gal mogen spreken? (C. C.).

zijn, kreeg ik als slot-apotheose nog weer iets zeer aardigs. Op de Excursie der N. N. V. afd. 's-Grav. den 31 Oct., werd in de dennenboschjes bij 't Pompstation gevonden een *Lactarius deliciosus*, waarvan zoo als de afbeelding aantoont (fig. 4 en 5) op den steel en ook boven op den hoed en aan de lamellen zich gallen bevinden, waaruit tot mijn vreugde nog een bewoonster, een mooi mugje uitgekomen is. Ik geloof niet, dat paddenstoelengallen vóór dezen in ons land gevonden waren en zoo was het dus een waardig en mooi slot van een heerlijk rijk paddenstoelenjaar.

Leiden, December 1920.

CATH. COOL.

„WITJESRUPSEN.”

IN de Januari-aflevering 1921 van „De Levende Natuur” komt een stukje voor getiteld „Wat komt er in den herfst van de Witjesrupsen terecht?” Daarin lees ik op bl. 214 o.a. „Men hoort groententelers wel eens beweren, dat de kool in de nabijheid van schuttingen en gebouwen het meest van de rups te lijden heeft. Dit volksgeloof wordt hier wel bevestigd.... Slechts een groot aantal positieve waarnemingen zou de zaak kunnen beslissen.”

Het jaar 1898 was, wat men noemt, een koolrupsenjaar en dat wel in bijzonder groote mate.

'k Heb toen naar aanleiding daarvan een vrij uitvoerig onderzoek ingesteld en de resultaten er van neergelegd in een artikel, dat, toegelicht met foto's, opgenomen is in het „Tijdschrift over Plantenziekten”, jaargang 1899 aflevering 1 en waarin men o.a. ook een dergelijke „vreemde geschiedenis”, waarover de heer F. de B. schrijft, door mij waargenomen, beschreven vindt.

'k Heb in dat artikel er ook op gewezen, dat de middelen ter bestrijding van de koolrups, tot toen aangegeven, minder afdoende moeten zijn dan die, welke ik aangaf.

Nu het blijkt, dat ze nog te weinig bekendheid gekregen hebben, kan het zijn nut hebben om er nog eens in „De Levende Natuur” op te wijzen. Ze waren:

1. Verbouwt de koolen in het open veld ver van huizen, schuren, schuttingen, boomen enz. en plaatst vangplanten ter verdelging bij de laatst genoemde voorwerpen.
2. Zorgt, dat op en in de nabijheid van het bouwland, in het voorjaar, zoo weinig mogelijk wild groeiende kruisbloemige planten te vinden zijn.
3. Spaart zoo veel mogelijk de cocons van *Microgaster glomeratus*.

Naar aanleiding hiervan stelde ook Prof. Dr. Ritzema Bos een onderzoek naar deze zaak in en schreef hij in 1904, in het genoemde tijdschrift, dat hij sedert een vijftal jaren herhaaldelijk verschillende malen in een jaar het kooldistrict N. Holland bezocht of door een der ambtenaren van zijn laboratorium liet onderzoeken.

Dit onderzoek leidde hem er toe te schrijven, dat het bestrijden van de koolrups *werkelijk* in de eerste plaats bestaat in het verbouwen der kool in het open veld, ver van huizen, schuren, schuttingen, boomen enz. en in een brief, dien ik heden ontvang, schrijft hij nog: „Herhaaldelijk heb ik opgemerkt, dat 25 à 35 Meter van de naastbijzijnde huizen enz. af gewoonlijk geen vretelij van koolrupsen op eenigszins belangrijke schaal voorkomt”.

Naar aanleiding van hetgeen de heer De Bruyn schreef over het bestaan van een volksgeloof wil ik nog het volgende zeggen:

'k Was lang niet jong meer, had in verschillende deelen van het land gewoond, was veel met groententelers in aanraking geweest, maar ik had, toen ik het artikel plaatste, nooit er iets van gemerkt. Als dit geloof werkelijk reeds lang bestond, zou het, dunkt me, toch veel eerder moeten geleid hebben tot het aangeven der thans bestaande nieuwere bestrijdingsmiddelen van de koolrups. Zou het ook mogelijk zijn, dat het ontstaan is door het verschijnen der beide artikels in het „Tijdschrift over Plantenziekten”, dus in 1899 en 1904?

Winschoten, 14 Februari 1921.

W. W. SCHIPPER.